

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Cultura 14(1) 2022

ISSN 2083-7275

DOI 10.24917/20837275.14.1.10

Marcin Mazgaj

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID 0000-0001-7544-8414

Wirtualne zgromadzenia w spółkach kapitałowych

1. Wprowadzenie

Pandemia COVID-19 przyspieszyła proces elektronizacji obrotu prawnego również na gruncie prawa spółek handlowych. Jednym z podstawowych przejawów tego zjawiska jest uchwalona w 2020 roku nowelizacja przepisów Kodeksu spółek handlowych¹ przewidująca możliwość uczestnictwa w zgromadzeniach spółek kapitałowych przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej². Nowelizacja ta została wprowadzona w szybkim tempie³, w początkowym okresie pandemii, w rezultacie czego – pomimo niewątpliwie słusznego zasadniczego kierunku – powstała w jej wyniku regulacja cechująca się pewnymi niedoskonałościami, których rezultatem są liczne problemy natury praktycznej. Celem niniejszej publikacji jest poddanie analizie oraz wyjaśnienie niektórych z owych problemów, związanych z organizacją „w pełni zdalnych” zgromadzeń w spółkach kapitałowych.

2. Niejednolita regulacja w obrębie spółek kapitałowych

W pierwszym rzędzie zauważyć należy, że punkt wyjścia ustawodawcy w odniesieniu do poszczególnych spółek kapitałowych był różny. Jeszcze bowiem na początku 2019 roku przepisy o spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w ogóle nie przewidywały możliwości uczestnictwa w zgromadzeniach wspólników przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, a przepisy o prostej spółce akcyjnej nie były uchwalone. Z kolei w spółkach akcyjnych od 2009 roku obowiązywał przepis

¹ Ustawa z dnia 15 września 2020 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jednolity: DzU z 2020 r., poz. 1526 z późn. zm.), dalej: KSH.

² W niniejszym opracowaniu zamiennie z pojęciem udziału lub uczestnictwa w zgromadzeniu „przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej” (które to sformułowanie używane jest przez ustawodawcę) jako tożsame używane będzie również pojęcie zdalnego udziału lub uczestnictwa w zgromadzeniu.

³ Zmiany wprowadzone zostały na mocy ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, a także niektórych innych ustaw (DzU z 2020 r., poz. 568).

art. 406⁵ KSH, na mocy którego statut mógł dopuszczać udział w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. Jeszcze przed pandemią COVID-19, w marcu 2019 roku wprowadzono do KSH przepis art. 234¹, który zasadniczo był wzorowany na art. 406⁵ KSH i umożliwił udział w zgromadzeniach wspólników spółek z o.o. przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. Jednocześnie 19 lipca 2019 roku uchwalono nowelizację, na mocy której do polskiego porządku prawnego wprowadzono prostą spółkę akcyjną, w której regulacji zawarty jest między innymi przepis art. 300⁹² KSH o brzmieniu zasadniczo analogicznym jak pierwotne brzmienie wspomnianego wyżej art. 234¹ KSH. Wszystkie te regulacje cechowały się identyczną konstrukcją, to jest udział w zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej możliwy był wyłącznie, jeśli wspólnicy (akcjonariusze) zawarli w umowie spółki (lub statucie) postanowienia dopuszczające taki udział (tym samym: niezbędne było aktywne działanie wspólników lub akcjonariuszy w celu dokonania modyfikacji umowy spółki lub statutu; w razie braku takiego aktywnego działania zdalne uczestnictwo w zgromadzeniu nadal nie było możliwe). Stan ten uległ jednak zmianie na mocy wspomnianej już nowelizacji dokonanej w 2020 roku. W jej ramach ustawodawca zmodyfikował zasady wynikające z art. 234¹ oraz art. 406⁵ KSH w ten sposób, że w wyniku zmiany przepisów rozwiązaniem „domyślnym” w spółkach z o.o. i akcyjnych stała się możliwość zdalnego uczestnictwa w zgromadzeniach, zaś jedynie wyłączenie tej możliwości wymaga od wspólników (akcjonariuszy) aktywnego działania w postaci modyfikacji umowy spółki bądź statutu. Co jednak znamienne, ustawodawca przy okazji wspomnianej nowelizacji „zapomniał” o prostej spółce akcyjnej, pozostawiając przepis art. 300⁹² KSH bez zmian. Przyczyną tego stanu rzeczy był zapewne fakt, że w chwili opracowywania nowelizacji z 2020 roku przepisy o prostej spółce akcyjnej jeszcze nie obowiązywały (znajdowały się w okresie *vacatio legis* – pomimo uchwalenia w 2019 r., formalnie weszły one bowiem w życie dopiero z dniem 1 lipca 2021 r.). W rezultacie powyższego doszło do swoistego paradoksu – prosta spółka akcyjna, która od samego początku przedstawiana była przez projektodawców jako rozwiązanie nowoczesne i idące z duchem czasu⁴ (i której regulacja taka rzeczywiście była w chwili jej uchwalenia, tj. w 2019 r.), w omawianym tutaj zakresie stała się nieco przestarzała już w chwili wejścia w życie przepisów jej dotyczących (albowiem w PSA, w przeciwieństwie do pozostałych spółek kapitałowych, dla umożliwienia akcjonariuszom zdalnego udziału w walnym zgromadzeniu nadal niezbędne jest wyraźne upoważnienie zawarte w umowie spółki). Z praktycznego punktu widzenia problem ten jest jednak nieistotny. Wynika to przede wszystkim z faktu, że lwia część prostych spółek akcyjnych tworzona jest przy użyciu systemu S24⁵, a zatem w oparciu o wzorzec umowy spółki określony w rozporządzeniu Ministra

⁴ Zob. np. Zarys koncepcji Prostej Spółki Akcyjnej (PSA), https://miir.bip.gov.pl/fobjects/download/148045/psa_opis_27-06-2016-pdf.html (dostęp: 31.12.2021).

⁵ Konkluzja taka jednoznacznie wynika z badań wpisów dotyczących prostych spółek akcyjnych zawartych w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Sprawiedliwości⁶. Wzorzec ten zawiera natomiast w §16 postanowienie przewidujące możliwość udziału w walnych zgromadzeniach prostej spółki akcyjnej przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej.

3. „W pełni wirtualne” zgromadzenia?

Celem niniejszego artykułu nie jest kompleksowa analiza wszystkich problemów związanych z elektroniczną zgromadzeń w spółkach kapitałowych, a jedynie analiza jednej, konkretnej kwestii, to jest udzielenie odpowiedzi na pytanie: czy w aktualnym stanie prawnym możliwe jest przeprowadzenie w pełni wirtualnego walnego zgromadzenia (zgromadzenia wspólników) w spółce kapitałowej? W świetle obecnie obowiązujących przepisów nie ulega bowiem wątpliwości, że – z uwzględnieniem zasad wspomnianych we wcześniejszej części niniejszego tekstu – dopuszczalny jest zdalny udział w zgromadzeniu odbywającym się stacjonarnie (wynika to *expressis verbis* z art. 234¹, art. 300⁹² i art. 406⁵ KSH). Tak czytelnik nie jest jednak już odpowiedzią na pytanie, czy możliwe jest przeprowadzenie „w pełni zdalnego” zgromadzenia, to jest takiego, w którym wszyscy uczestnicy (w tym przewodniczący i protokolant) uczestniczyć będą przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. Przeszkodą jest bowiem w tym kontekście to, że obowiązujące przepisy – poza unormowaniami przewidującymi możliwość zdalnego udziału w zgromadzeniach – zawierają także regulacje wskazujące literalnie na „miejsce zgromadzenia” (art. 234, art. 300⁸⁸ i art. 403 KSH), jak również wymagają wskazania miejsca zgromadzenia w zawiadomieniach o jego zwołaniu (art. 238 §2, art. 300⁸⁷ §2 oraz art. 402 §2 i art. 402² pkt 1 KSH), co w praktyce powoduje, że w przypadku formalnie zwoływanych zgromadzeń zarząd spółki zobowiązany jest zapewnić wspólnikom możliwość stacjonarnego udziału w zgromadzeniu (a więc nie jest dopuszczalne formalne zwołanie zgromadzenia ze wskazaniem, iż odbędzie się ono wyłącznie zdalnie). O ile drugi ze wskazanych problemów nie jest jeszcze kluczowy (w każdej ze spółek kapitałowych dopuszczalne jest bowiem przeprowadzenie zgromadzenia bez jego formalnego zwołania – *vide* art. 240, art. 300⁹⁰ i art. 405 §1 KSH), o tyle pierwsza kwestia rodzi realny problem praktyczny. Problem ten wydaje się wprawdzie częściowo sztuczny (ostatecznie przecież każdy z uczestników zgromadzenia gdzieś fizycznie przebywa i zazwyczaj przynajmniej jeden z uczestników przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wobec czego, w razie braku odmiennych ustaleń między wspólnikami, miejsce to można by uznać za miejsce „fizycznego” odbycia zgromadzenia, w którym zdalnie uczestniczy część, lub nawet większość, uprawnionych). Należy jednak również przy tym zauważyć, iż regulacja zawarta w unormowaniach odnoszących się do miejsca zgromadzenia jest w poszczególnych spółkach kapitałowych niejednolita. O ile bowiem art. 234 oraz art. 403 KSH *expressis verbis* wprowadzają wymóg odbywania wszystkich

⁶ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących prostej spółki akcyjnej udostępnionych w systemie teleinformatycznym (DzU z 2021 r., poz. 1191).

zgrupowań w spółkach z o.o. i akcyjnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁷, o tyle w przypadku prostej spółki akcyjnej wymóg taki obowiązuje jedynie w odniesieniu do grupowań, na których podejmowane są uchwały wymagające umieszczenia w protokole sporządzonym przez notariusza (art. 300⁸⁸ §1 KSH). Wypada zatem w tym kontekście rozważyć, czy w szczególności dopuszczalne byłoby przeprowadzenie grupowania, w którym każdy z uczestniczących brałby udział przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, fizycznie przebywając jednak poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej (który to problem z praktycznego punktu widzenia jest szczególnie doniosły w przypadku spółek, których jedynym lub większościowym współnikiem jest podmiot spoza RP). Dalszy wywód wymaga jednak odrębnej analizy dla każdej ze spółek kapitałowych, z uwagi na zachodzące pomiędzy nimi różnice w obrębie unormowań odnoszących się do protokołowania grupowań.

3.1. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

W przypadku spółki z o.o. w dotychczasowej literaturze, na gruncie art. 234¹ KSH, wykształcił się pewien spór. Z jednej strony wskazuje się, że „polskie prawo nie pozwala na przeprowadzenie tzw. wirtualnych walnych grupowań”, co uzupełnia się stwierdzeniem, iż zawsze w miejscu odbycia grupowania fizycznie obecny być powinien przynajmniej przewodniczący grupowania (tak Kidyba 2021 oraz – na gruncie analogicznego przepisu w spółce akcyjnej – Pabis 2016: Nb 11). Z drugiej strony – w dotychczasowej literaturze wyrażono również pogląd, iż: „Brak jest konieczności, aby w miejscu obrad grupowania znajdował się jakikolwiek jego uczestnik. [...] Kodeks spółek handlowych nie wyklucza więc, że wszyscy oni wezmą udział w grupowaniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej” (Nowacki 2021: Nb 42). To drugie stanowisko zasadza się przy tym na założeniu, iż w przypadku grupowań formalnie zwoływanych zawsze istnieje miejsce, w którym współnik może stacjonarnie uczestniczyć w grupowaniu (Nowacki 2021: Nb 42) (który to pogląd jest w pełni zgodny z przedstawionym już w niniejszej publikacji powyżej), zaś w przypadku grupowań współników odbywających się bez formalnego zwołania „miejscem odbycia grupowania jest miejsce, w którym znajduje się dowolny pojedynczy uczestnik grupowania, a w braku uzgodnienia przez współników tej okoliczności, miejsce, gdzie znajduje się przewodniczący grupowania lub, w braku wyboru przewodniczącego, protokolant grupowania” (Nowacki 2021: Nb 44). To ostatnie stanowisko prowadziłoby w konsekwencji do konieczności uznania, iż w przypadkach, w których wszyscy uczestnicy grupowania przebywają poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, zgodne z prawem przeprowadzenie tego grupowania nie byłoby możliwe z uwagi na fakt, że dochodziłoby do naruszenia art. 234 KSH⁸.

⁷ Kwestia ewentualnej niezgodności tego uregulowania z unormowaniami prawa Unii Europejskiej wykracza poza ramy niniejszego opracowania.

⁸ Inną kwestią jest jednak to, że z praktycznego punktu widzenia ewentualne naruszenie art. 234 KSH nie musi wywierać jakichkolwiek skutków – zgodnie z utrwalonym orzecnictwem sądów (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2005 r., sygn. akt III CK 477/04, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2009 r., sygn. akt I CSK 253/08, czy wyrok

Próbując rozstrzygnąć powyższy spór, warto w pierwszej kolejności dokonać rozróżnienia pomiędzy zgromadzeniami współników protokołowanymi przez notariusza i pozostałymi⁹. W tym drugim wypadku pominąć można bowiem ewentualne ograniczenia wynikające z przepisów regulujących sporządzanie aktów notarialnych. I tak, w zakresie „zwykłych” (tj. nieprotokołowanych przez notariusza) zgromadzeń współników należy zasadniczo podzielić drugie z wyżej wskazanych stanowisk, prezentowane przez Artura Nowackiego. Żaden przepis KSH nie wymaga bowiem tego, by przewodniczący czy protokolant fizycznie przebywał w miejscu odbycia zgromadzenia. Wspomniane stanowisko A. Nowackiego należy jednak zaaprobować z jednym dodatkowym zastrzeżeniem. Nie wydaje się bowiem zasadne wymaganie, by istniało „miejsce odbycia zgromadzenia”, gdy łącznie spełnione są następujące warunki: (i) zgromadzenie odbywa się bez formalnego zwołania (na zasadzie art. 240 KSH); oraz (ii) wszyscy współnicy uczestniczą w nim przy użyciu środków komunikacji elektronicznej. Przepisów KSH nie należy interpretować w ten sposób, że zawsze musi istnieć miejsce będące formalnie „miejscem odbycia zgromadzenia” (i to pomimo obowiązywania art. 234 KSH, który to przepis, jak jednak uznać należy, odnosi się jedynie do zgromadzeń innych niż przeprowadzane w pełni wirtualnie). Zabieg polegający na uznaniu, że w razie braku odmiennych ustaleń miejscem takim jest miejsce pobytu przewodniczącego lub protokolanta w chwili odbywania zgromadzenia, jest zabiegiem sztucznym i nieznajdującym podstawy prawnej. Faktem jest, że zwyczajowo wskazuje się w protokołach zgromadzeń współników miejsce ich odbycia. Nie wydaje się jednak, by cokolwiek stało na przeszkodzie wskazaniu w protokole – zamiast określania miejsca odbycia zgromadzenia – że zgromadzenie odbyło się wyłącznie przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej (tj. w pełni wirtualnie).

W przypadku zgromadzeń protokołowanych przez notariusza pojawia się natomiast w tym kontekście dodatkowy problem, który będzie wymagał analizy. Przepisy regulujące sporządzanie aktów notarialnych wymagają bowiem od notariusza między innymi stwierdzenia tożsamości osób biorących udział w czynności notarialnej, przy czym – zgodnie z art. 85 §2 ustawy – Prawo o notariacie¹⁰ – „Stwierdzenie powinno nastąpić na podstawie prawem przewidzianych dokumentów, a w braku takich dokumentów – w sposób wyłączający wszelką wątpliwość co do określenia tożsamości osoby biorącej udział w czynności notarialnej”. W praktyce wymóg ten interpretowany jest tak, że – również przy zgromadzeniach odbywających się stacjonarnie – notariusze weryfikują jedynie tożsamość przewodniczącego zgromadzenia (nie weryfikują zaś tożsamości pozostałych współników), co

Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2018 r., sygn. akt III CSK 403/16) – uchybienia formalne jedynie wówczas uzasadniają stwierdzenie nieważności uchwały, gdy wywrą wpływ na treść uchwały. Dość trudno natomiast wyobrazić sobie sytuację, w której akurat naruszenie art. 234 KSH – w opisywanym tutaj przypadku – wywarłoby taki wpływ.

⁹ W spółkach z o.o. co do zasady wystarczające jest sporządzenie pisemnego protokołu zgromadzenia współników, natomiast jedynie wyjątkowo (art. 255 §3 KSH) wymagane jest umieszczenie uchwał w protokole sporządzonym przez notariusza.

¹⁰ Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jednolity: DzU z 2020 r., poz. 1192 z późn. zm.), zwana dalej: pr.not.

wiąże się w szczególności z tym, że jedynie przewodniczący (poza samym notariuszem) podpisuje protokół (pozostali wspólnicy podpisują jedynie listy obecności, przy czym w razie zdalnego uczestnictwa nie muszą tego robić z uwagi na brzmienie art. 248 §2 zd. 3 KSH). Co jednak kluczowe, notariusz zobligowany jest zweryfikować – jak *verba legis* stanowi art. 85 §1 pr.not. – tożsamość „osoby biorącej udział w czynności notarialnej”. Z tego punktu widzenia nie będzie zgodne z wymogami wynikającymi z pr.not. działanie polegające na tym, że na przykład przewodniczący zgromadzenia stawia się w kancelarii notarialnej już po zgromadzeniu, po to aby wówczas podpisać protokół i aby notariusz zweryfikował jego tożsamość. O ile samo późniejsze podpisanie protokołu nie jest bowiem problematyczne z prawnego punktu widzenia (przepisy nie nakazują, by protokół zgromadzenia wspólników został podpisany natychmiast po zgromadzeniu), o tyle już późniejsza weryfikacja tożsamości jest co najmniej wysoce dyskusyjna – albowiem notariusz dokonuje wówczas weryfikacji tożsamości osoby, która się u niego stawiła, lecz niekoniecznie musi ona być tą samą osobą, która rzeczywiście uczestniczyła w zgromadzeniu (nawet bowiem jeśli zgromadzenie odbywa się w postaci wideokonferencji, z technicznego punktu widzenia coraz łatwiejszym zadaniem jest wykorzystanie chociażby technologii *deepfake* w celu zmiany wizerunku i głosu, które są emitowane w ramach wideokonferencji). Z tego względu *de lege lata* uznać należy, że w przypadku zgromadzeń protokołowanych notarialnie przynajmniej przewodniczący zgromadzenia powinien przebywać w jednym miejscu z notariuszem. Należy przy tym zauważyć, że również w takim wypadku nie zachodzi konieczność uznania, iż miejsce to jest „miejscem odbycia zgromadzenia” (zgromadzenie nadal można bowiem uznać za odbywające się w pełni zdalnie, tyle że przynajmniej dwie z uczestniczących w nim osób – tj. przewodniczący oraz notariusz – muszą fizycznie znajdować się w jednej lokalizacji)¹¹.

3.2. Prosta spółka akcyjna i spółka akcyjna

W przypadku prostej spółki akcyjnej sytuacja przedstawia się zasadniczo identycznie jak w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, z jednym tylko zastrzeżeniem. Otóż art. 300⁸⁸ KSH, w przeciwieństwie do art. 234 KSH, nie stoi na przeszkodzie odbywaniu walnych zgromadzeń poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli nie są na nich podejmowane uchwały wymagające umieszczenia w protokole sporządzonym przez notariusza. Tym bardziej zatem uznać należy, że dopuszczalne jest przeprowadzenie „w pełni wirtualnego” walnego zgromadzenia akcjonariuszy prostej spółki akcyjnej, jeżeli tylko nie są na nim podejmowane uchwały w przedmiocie zmiany umowy spółki (wówczas bowiem zgodnie z art. 300¹⁰⁰ §2 zd. 1 KSH

¹¹ Niezależnie od powyższego wydaje się, że z pewną dozą ostrożności, w absolutnie wyjątkowych i rzadkich przypadkach należałoby dopuścić możliwość odrębnego, zdalnego uczestnictwa notariusza i przewodniczącego w zgromadzeniach wspólników – chodzi o przypadki gdy przewodniczący jest znany notariuszowi osobiście (dzięki czemu notariusz jest w stanie zweryfikować jego wizerunek i głos), ale dodatkowo (i jest to warunek konieczny) w trakcie połączenia ów przewodniczący byłby w stanie potwierdzić swoją tożsamość „w sposób wyłączający wszelką wątpliwość” (jak nakazuje art. 85 §2 pr.not.), np. składając w trakcie zgromadzenia kwalifikowany podpis elektroniczny pod udostępnionym mu wówczas przez notariusza dokumentem i dostarczając ów elektroniczny dokument notariuszowi.

wymagane jest sporządzenie protokołu przez notariusza, a opisane powyżej problemy związane z koniecznością weryfikacji tożsamości strony czynności notarialnej pozostają aktualne również w odniesieniu do prostej spółki akcyjnej)¹².

Z kolei w spółkach akcyjnych rozwiązanie omawianego w niniejszym artykule problemu jest o tyle prostsze, że ustawodawca przewidział w nich obowiązek protokołowania wszystkich walnych zgromadzeń przez notariusza (art. 421 §1 KSH). Z tego względu z perspektywy spółek akcyjnych aktualne będą jedynie spostrzeżenia poczynione powyżej w odniesieniu do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w zakresie zgromadzeń, na których podejmowane są uchwały wymagające zaprotokołowania przez notariusza¹³.

4. Podsumowanie

Konkludując, stwierdzić należy, iż w świetle obecnie obowiązujących przepisów nie ulega wątpliwości, że nie jest dopuszczalne przeprowadzenie „w pełni wirtualnego” zgromadzenia w spółce kapitałowej, gdy jest ono formalnie zwoływane. Przepisy wprowadzają bowiem obowiązek zapewnienia przez zarząd miejsca, w którym wspólnik (akcjonariusz) będzie mógł się stawić, by uczestniczyć w owym zgromadzeniu stacjonarnie (innymi słowy, zdalne uczestnictwo w zgromadzeniu zawsze jest prawem, a nigdy obowiązkiem wspólnika). Co jednak istotne, zgromadzenie to może się prawidłowo odbyć, nawet jeżeli w owym miejscu nie stawi się nikt (istnieć musi bowiem jedynie możliwość stacjonarnego uczestnictwa w zgromadzeniu), gdy podejmowane są na nim uchwały, które nie muszą być umieszczone w protokole sporządzonym przez notariusza. Gdy natomiast wymagane jest umieszczenie treści uchwał w protokole sporządzonym przez notariusza, wówczas niezbędne jest, by notariusz oraz przewodniczący zgromadzenia przebywali w trakcie zgromadzenia w jednej lokalizacji¹⁴ (lokalizacja ta nie musi być jednak lokalizacją wskazaną w zawiadomieniu o zwołaniu zgromadzenia).

Odmienne przedstawia się jednak sytuacja w odniesieniu do tych zgromadzeń, które odbywają się bez formalnego zwołania i względem których brak jest obowiązku sporządzenia protokołu przez notariusza. Nie wydaje się bowiem, by wyartykułowane w KSH przepisy dotyczące miejsca odbycia zgromadzenia (odnoszące się przecież do sytuacji standardowej, tj. takiej, gdzie zgromadzenie – przynajmniej w części – odbywa się stacjonarnie) stanowiły barierę uniemożliwiającą w takich wypadkach odbycie w pełni wirtualnego zgromadzenia. Wykładnia

¹² Podobny pogląd prezentują: Modzelewska, Reszczyk-Król 2021: art. 300⁸⁸, Nb 4, które jednak wskazują, iż „podejmowanie uchwał dotyczących zmiany umowy spółki będzie możliwe jedynie wówczas, jeżeli równolegle zorganizowane zostanie rzeczywiste miejsce, w którym »odbywa się walne zgromadzenie« z udziałem notariusza i innych niezbędnych osób”.

¹³ Warto zauważyć, że konkluzję o niemożności organizacji „w pełni wirtualnego” walnego zgromadzenia w spółce akcyjnej przedstawia – poza powołanym już R. Pabisem – również Krysik 2021, przy czym autorka ta wywodzi swoje stanowisko, jak się wydaje, przede wszystkim z przepisów KSH nakazujących organizację walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki akcyjnej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

¹⁴ Z wyjątkiem rzadkiej sytuacji opisanej w przypisie 11.

systemowa (w szczególności uznanie uregulowań wprowadzających możliwość zdalnego uczestnictwa w zgromadzeniach za *lex specialis* oraz *lex posteriori*), jak również wykładnia celowościowa ogółu regulacji KSH, wskazują bowiem na konieczność takiej interpretacji przepisów KSH, w świetle której w tych przypadkach przeprowadzenie w pełni wirtualnego zgromadzenia będzie dopuszczalne. Odmienna interpretacja (sprowadzająca się *de facto* w większości przypadków do wymogu, by co najmniej jeden z uczestników zgromadzenia przebywał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej) prowadzi do kreowania „sztucznych” wymogów, trudnych do obrony.

Niezależnie od powyższego *de lege ferenda* można postulować wprowadzenie pewnych zmian w przepisach pr.not. Wydaje się bowiem, iż nie wygenerowałoby nadmiernego ryzyka z perspektywy bezpieczeństwa obrotu dopuszczenie praktyki, w której tożsamość przewodniczącego zgromadzenia weryfikowana byłaby przez notariusza nie w trakcie zgromadzenia (jak – w ocenie autora niniejszego artykułu – powinno to mieć miejsce obecnie), lecz później, dopiero przy podpisywaniu przez przewodniczącego protokołu owego zgromadzenia¹⁵. Wydaje się, że wystarczającym zabezpieczeniem byłoby wówczas zweryfikowanie tożsamości przewodniczącego przy jednoczesnym obowiązkowym złożeniu przez niego w protokole oświadczenia, iż to on uczestniczył w walnym zgromadzeniu. Tym samym weryfikacja tożsamości przewodniczącego dokonywana byłaby nie – jak ma to miejsce obecnie – w trakcie zgromadzenia, lecz następczo, choć jeszcze przed podpisaniem protokołu zgromadzenia.

Ponadto, niezależnie od powyższego, w dalszej perspektywie wskazane byłoby wprowadzenie przez ustawodawcę *expressis verbis* w KSH możliwości dopuszczenia na mocy umowy spółki (bądź statutu) przeprowadzania „w pełni zdalnych”¹⁶ zgromadzeń w spółkach kapitałowych, również gdy zgromadzenia te są formalnie zwoływane. Istniejący aktualnie obowiązek zapewnienia współnikowi (akcjonariuszowi) możliwości „stacjonarnego” uczestnictwa jest bowiem jedynie iluzorycznym zabezpieczeniem interesu współników (akcjonariuszy), jako że w miejscu oznaczonym przez zarząd w zawiadomieniu jako miejsce zgromadzenia i tak nie musi się stawić ktokolwiek (w rezultacie czego jeśli współnicy lub akcjonariusze uczestniczą w zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, zgromadzenie to nadal będzie, z praktycznego punktu widzenia, w pełni zdalne¹⁷, nawet

¹⁵ Należy przy tym zauważyć, iż w zasadzie przepis art. 85 pr.not. już obecnie nie określa jednoznacznie momentu, w którym notariusz powinien dokonać weryfikacji tożsamości strony czynności notarialnej. W ocenie autora niniejszej publikacji obecne brzmienie tego przepisu wyklucza możliwość weryfikacji tożsamości przewodniczącego zgromadzenia dokonywanej np. dzień po zgromadzeniu. Niezależnie od oceny takiego poglądu niewątpliwie jednak obecne brzmienie tego przepisu co najmniej stawia możliwość takiej „opóźnionej” weryfikacji tożsamości pod poważnym znakiem zapytania.

¹⁶ Tj. takich, w których uczestniczyć można wyłącznie za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

¹⁷ Tzn. w miejscu wskazanym w zawiadomieniu jako miejsce zgromadzenia nie będzie nikogo, ewentualnie obecny będzie tam np. tylko jeden współnik lub akcjonariusz.

jeśli w przesłanych zawiadomieniach wskazano konkretną lokalizację jako miejsce zgromadzenia).

Bez względu na przytoczone w niniejszej publikacji zastrzeżenia stwierdzić należy, że wprowadzona w 2020 roku nowelizacja przepisów była krokiem w dobrym kierunku. Wcześniejsze regulacje nadmiernie ograniczały możliwości uczestnictwa w zgromadzeniach przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. Pomimo przedstawionych zastrzeżeń obecnie obowiązującą regulację prawną ocenić należy jako zasadniczo poprawną, choć wymagającą przynajmniej niewielkich korekt (w postaci – przede wszystkim – skorygowania brzmienia art. 300⁸⁸ KSH tak, by wynikały z niego analogiczne reguły jak z art. 234¹ oraz art. 406⁵ KSH, jak również, a może nawet przede wszystkim, w postaci wspomnianych już wyżej modyfikacji pr.not. w kierunku jednoznacznie dopuszczającym dokonanie przez notariusza weryfikacji tożsamości przewodniczącego zgromadzenia *post factum*, tj. już po zgromadzeniu).

Bibliografia

- Kidyba Andrzej. 2021. W: Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Małgorzata Dumkiewicz, Andrzej Kidyba (red.). Warszawa. Art. 234¹, dostęp w SIP LEX.
- Krysiak Agnieszka. 2021. W: Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Zbigniew Jara (red.). Warszawa. Art. 406⁵, Nb 14, dostęp w SIP Legalis.
- Modzelewska Luiza, Reszczyk-Król Katarzyna. 2021. W: Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Zbigniew Jara (red.). Warszawa. Art. 300⁸⁸, Nb 4, dostęp w SIP Legalis.
- Nowacki Artur. 2021. W: Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Zbigniew Jara (red.). Warszawa. Art. 234¹, dostęp w SIP Legalis.
- Pabis Robert. 2016. W: Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Adam Opalski (red.). Warszawa. Art. 406⁵, dostęp w SIP Legalis.
- Zarys koncepcji Prostej Spółki Akcyjnej (PSA). https://miir.bip.gov.pl/fobjects/download/148045/psa_opis_27-06-2016-pdf.html. (dostęp: 31.12.2021).

Orzecznictwo

- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2005 r., sygn. akt III CK 477/04.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2009 r., sygn. akt I CSK 253/08.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2018 r., sygn. akt III CSK 403/16.

Streszczenie

Wprowadzone w latach 2019–2020 modyfikacje zasad odbywania zgromadzeń w spółkach kapitałowych, pomimo ich zasadniczo pozytywnej oceny, generują nowe problemy prawne. Jeden z nich dotyczy możliwości odbywania „w pełni zdalnych” zgromadzeń (tj. takich, w których każdy z uczestników bierze udział przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej). Przedmiotem artykułu jest analiza dopuszczalności przeprowadzania takich zgromadzeń w spółkach kapitałowych oraz próba odpowiedzi na kluczowe problemy praktyczne związane z omawianym zagadnieniem.

Virtual meetings in capital companies

Abstract

The modifications introduced in 2019–2020 with respect to the rules concerning general meetings in capital companies, in spite of their generally positive assessment, generate a number of new legal problems. One of them concerns the question of holding “fully remote” general meetings (i.e. the ones in which each participant takes part using electronic means of communication). The subject of this article is an analysis of admissibility of holding such general meetings, as well as an attempt to answer the key practical problems related to the discussed issue.

Słowa kluczowe: walne zgromadzenie, zgromadzenie wspólników, wirtualne zgromadzenie, digitalizacja, spółka

Key words: general meeting, shareholders’ meeting, virtual meeting, digitalization, company

Marcin Mazgaj – dr nauk prawnych, adiunkt w Instytucie Prawa i Ekonomii na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie, radca prawny, partner w JWMS Jakubowski Wiese Mazgaj Staszek radcowie prawni sp.p. Specjalizuje się w prawie handlowym (ze szczególnym uwzględnieniem prawa spółek).